

Ierland en Frankrijk: wat doen ze er anders?

In het Europese project Dairyman (www.interregdairyman.eu) werken belangrijke melkveegebieden in Noordwest-Europa samen aan de gewenste ontwikkeling van hun melkveebedrijven. Dit gebeurt op een vergelijkbare manier als in het mineralenproject Koeien & Kansen. Door deze samenwerking komt extra kennis beschikbaar en is vergelijking mogelijk, wat leerzaam is. Wat doen ze in het buitenland anders dan wij en waarom? Een kijkje op het melkveebedrijf in Ierland en West-Frankrijk.

Frans Aarts en Michel de Haan
Wageningen UR Livestock Research

De bedrijfsstrategie van de Ierse melkveehouder is simpel: de uitvoering ervan eist vakmanschap. De grond bestaat uit veen of klei, het regent veel en regelmatig en ook de temperatuur zorgt ervoor dat gras er uitstekend groeit. De koe moet dat gras oogsten en omzetten in melk. Een belangrijk kengetal voor de Ierse melkveehouder is de beweibare bedrijfsoppervlakte (milking plat-

form), wat wij zo ongeveer aanduiden als huis-kavel; de rest van zijn grond vindt hij veel minder belangrijk omdat die slecht past bij zijn strategie: de oogstende koe. De koeien lopen minstens negen maanden per jaar dag en nacht buiten. Dat kan door een uitgekiend beweidingssysteem waarin in het late najaar al 'gras op stam' georganiseerd wordt voor de eerste beweiding in het voorjaar. Omdat bij beweiding in het late najaar en vroege voorjaar de kans op zodevertrapping groot is, zoekt de Ierse boer naar 'lichter' vee. Ook in andere opzichten moet de koe zich schikken naar de omstandigheden. Een lage melkproductie per dier en een hoog vervangingspercentage worden bijvoorbeeld voor lief genomen. De koeien krijgen maar weinig krachtvoer en ze worden drooggezet als er rond de jaarwisseling geen beweiding mogelijk is. Ze staan dan in een stal die weinig gekost heeft en worden gevoerd met graskuil. Omdat het gras laat wordt gemaaid, om de kosten per ton te drukken, is de kwaliteit volgens onze maatstaf beroerd, maar voor de droogstaande Ierse koeien voldoende. Een voordeel van gelijktijdige droogstand van alle koeien is dat er dan niet hoeft te worden gemolken. De Ier besteedt meer aandacht aan familie of vrienden of gaat op vakantie. Het onderhouden van het sociale netwerk vindt hij belangrijk. Alle kalveren worden in de eerste maanden van het jaar geboren en ze gaan al jong de wei in. Ierse melkveehouders kunnen derogatie aanvragen, net als hun Nederlandse collega's, maar slechts weinig boeren doen dat omdat de mestproductie zelden hoger is dan 170 kg N/ha. De wettelijk vastgestelde bemestingsnorm voor het grasland (som van dierlijke mest en kunstmest) is niet veel anders dan die in Nederland. Milieuzorgen liggen vooral bij broeikasgassen en fosfaat:

Tabel 1

Gemiddelde kenmerken van pilot farms (2009) in de drie DAIRYMAN-regio's.

	Nederland	Bretagne	Ierland
Aantal bedrijven	16	11	21
Landgebruik (ha)			
Grasland	46	45	67
Maïsland	9	17	1
Overige voedergewassen	0	13	1
Marktbaar gewassen	0	27	0
Totaal	55	102	69
Melkproductie			
Totale melkproductie (ton)	1.020	410	500
Melkproductie per ha (kg)	19.360	4.300	7.570
Melkproductie per koe (kg)	8.500	6.340	5.290
Veestapel			
Melkkoeien	120	64	96
Jongvee / 10 melkkoeien	7,3	8,2	10,2
Zoogkoeien	0	1	0
Vleesvee	0	18	0
Zeugen	0	0	0
Mestvarkens	0	149	0

de emissies en verliezen daarvan mogen zeker niet toenemen. Nitraatuitspoeling is geen groot probleem omdat de natte klei- en veenbodem uitgespoeld nitraat grotendeels afbreekt. Na het afschaffen van de melkquotering in 2015 verwacht Ierland dat zijn natie veel meer melk zal leveren. Want ze denken de benodigde milieuruimte te vinden in een nog betere benutting van het weidegras en in vervanging van de nauwelijks renderende vleesveestapel door melkvee.

Frankrijk

Hoe anders is het melkveebedrijf in West-Frankrijk? De melkveehouderij wordt er in de regel gecombineerd met akkerbouw. Omdat de lichte kleigrond stenen bevat, teelt de Franse boer vooral granen. De melkproductie per bedrijf is laag, de productie per koe redelijk hoog. Er wordt dag en nacht geweid zolang dat mogelijk is. Het stilvallen van de grasgroei in de zomer door droogte is meer regel dan uitzondering. Het vee wordt dan opgestald en gevoerd met maïskuil, aangevuld met graskuil. De grasgroei op gang houden door beregening is niet mogelijk. De stal is sober en vaak een potstal die met graanstro wordt gestrooid. Een belangrijk deel van de mest gaat naar de akkers. Vrijwel alle werkzaamheden worden door de boeren zelf uitgevoerd. Het grootste milieuprobleem is nitraatuitspoeling. Regenwater komt snel in het oppervlaktewater terecht door de rotsachtige ondergrond en het golvende landschap. Opgelost nitraat heeft dan te weinig tijd om te worden afgebroken. Daardoor zijn de bemestingsnormen veel lager dan in Nederland en is derogatie kansloos. Het beleid van de overheid is sterk gericht geweest op het beschermen van het kleine bedrijf. Het vergroten van het melkquotum was lange tijd vrijwel onmogelijk. Dat heeft de ontwikkeling van het melkveebedrijf sterk geremd. De animo van jonge mensen om een bedrijf over te nemen is niet groot, maar het is niet zo, zoals in andere delen van Frankrijk, dat de melkveehouderij verdwijnt en plaats maakt voor bijvoorbeeld bosbouw. De West-Franse veehouder heeft nog geen helder beeld van wat er gaat gebeuren in zijn omgeving na het afschaffen van de quotering.

Bedrijfsontwikkeling Frankrijk

Een tiental jaren geleden heb ik met wat oudere West-Franse boeren herinneringen opgehaald uit het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw. De bedrijfsvoering in West Frankrijk bleek toen sterk overeen te komen met die op de Nederlandse zandgronden. Het gemengde, kleine bedrijf met melk en graan als belangrijkste product was toen ook bij ons standaard. Maar het Nederlandse bedrijf ontwikkelde zich daarna snel richting

FRANS MELKVEE

Door de rotsachtige ondergrond spoelt nitraat snel uit. De bemestingsnormen zijn dan ook lager dan in Nederland en derogatie is hier kansloos.

Foto: Twan Wiermans

specialisatie en schaalvergroting. Dat was mogelijk door voldoende vervangende werkgelegenheid, een stimulerende overheid, een perfecte organisatie van de landbouw en de hechte band tussen onderzoek, voorlichting en onderwijs. Het 'kleine boeren'-vraagstuk van de jaren vijftig maakte plaats voor het 'megabedrijven'-vraagstuk van nu. Onze boeren melken veel meer melk per hectare dan hun collega's in andere landen. Een dergelijke intensiteit eist dat de mineralenkringloop vrijwel volledig onder controle is, anders zouden de verliezen daaruit onacceptabel hoog zijn. Het vee wordt relatief veel op stal gehouden, door een kort weideseizoen en weinig uren weidegang per dag (en 's nachts nauwelijks). De voeding van de veestapel wordt geoptimaliseerd via aangekocht voer. De op stal geproduceerde mest wordt in de bodem gebracht, wat mogelijk is omdat die geen stenen bevat. Na het afschaffen van de quotering willen de Nederlandse boeren nog meer gaan melken. De daarvoor benodigde milieuruimte moet en kan komen uit een nog beter gecontroleerde mineralenkringloop. De vraag is dan hoeveel beweiding we ons nog kunnen permitteren. Bij beweiding eet de koe immers maar raak en laat ze de mest ongecontroleerd vallen. Beweiding kan vaak maar op een beperkt aantal percelen. Intensief beweidde percelen krijgen veel extra fosfaat uit mestflaten, waardoor de verdeling van fosfaat over het bedrijf op langere termijn problemen op kan gaan leveren. Vergeleken met Ierland en West-Frankrijk heeft de melkveehouder hier veel meer te maken met de burger als buurman. Die burger kijkt letterlijk toe en zegt de koe in de wei te willen. Het is een uitdaging de wens van de toeschouwer te combineren met de noodzakelijke verbetering van het productieproces.

